

EROISMUL OSTAȘILOR ROMANI ÎN RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ OGLINDIT ÎN CREAȚII MUZICALE DIN A DOUA JUMĂTATE A SEC. AL XIX-LEA

de ALEXANDRU I. RĂDULESCU

Marile evenimente social-politice care au avut loc la mijlocul și în cea de a doua jumătate a sec. al XIX-lea (revoluția de la 1848 în țările române, unirea Principatelor Române, războiul pentru independența de stat a României, apariția unei noi clase sociale — proletariatul —, forța cea mai înaintată a societății etc.) au exercitat o puternică înfrurire asupra întregii creații literar-artistice românești din perioada respectivă. Cei mai de seamă slujitori ai culturii și artei românești, identificându-se cu viața și năzuințele de veacuri ale maselor populare, și-au pus talentul lor în slujba poporului, a ideilor înaintate ale vremii.

Scriitorii, pictorii, muzicienii, artiștii lirici și dramatici, animați de idealurile de libertate și progres ale poporului român, au realizat o serie de prestigioase lucrări originale, pătrunse de vibrante idei patriotice, capabile să însușească masele largi în lupta lor împotriva asuprii și exploatării, pentru o viață mai bună. În acest sens stau măturie operele scriitorilor Vasile Alecsandri, George Coșbuc, Ion Luca Caragiale, Mihail Eminescu, tablourile lui Theodor Aman și Nicolae Grigorescu etc., care fac parte integrantă din tezaurului culturii noastre naționale.

Alături de ceilalți oameni ai artei, muzicienii români au militat pentru a pune bazele culturii muzicale românești și ale vieții de concert. Marea majoritate a lucrărilor apărute la mijlocul și în cea de a doua parte a secolului trecut sînt inspirate din glorioasa istorie națională, din trecutul luptei milenare a poporului român pentru apărarea ființei sale, pentru independență, suveranitate și progres social.

În aceste condiții istorice, prin strălucita contribuție adusă de iluștri muzicieni români ca: Alexandru Flechtenmacher, George Stăphănescu, Eduard Caudela, Eduard Wachman, Gavriil Musicescu, George Dima, Iacob Mureșanu, Ciprian Porumbescu, Constantin Dimitrescu — fondatorul școlii românești de violoncel, născut la Blejoi-Prahova în 1847 etc., cea de-a doua jumătate a veacului trecut marchează în istoria muzicii românești apariția creației originale, a principalelor genuri muzicale: muzica corală, creația simfonică, vocal-sinfonică și de cameră, operă și operetă.

Cucerirea independenței de stat a României, operă a maselor largi populare, eroismul armatei române în războiul din anii 1877—1878, faptele de arme ale soldaților Grigore Ion din satul Mălăiești-Prahova, Vasile Mohor, ofițerilor Gh. Șonțu, Nicolae Valter Mărăcineanu, Batalionului 2 vînători Ploiești și ale multor ostași, au inspirat pagini nemuritoare în creația muzicală populară, ca și pana marilor maeștri ai artei sunetelor din acea perioadă. Ca și în alte regiuni ale țării, creatorul popular din Prahova a

cîntat în versuri și muzică momente din vitejia ostașilor români pe cîmpul de luptă pentru cucerirea independenței țării. Iată, spre exemplu, două din cîntecele culese de la Rădoiaș Gheorghe, în vîrstă de 87 de ani, născut în satul Bătrîni, comuna Starchiojd :

1. CİNTECUL PLEVNEI

Foaie verde de bujor,	Foaie verde trei migdale,
Plînge-mă, maică, cu dor,	Colea jos, la Plevna-n vale,
Că și eu ți-am fost fecior.	Este bătălie mare.
Scosei plugul din obor	Vezi sîngele turcului,
Și plecai să fac ogor,	La genunchii calului,
Dar cînd fu la semănat,	Și sîngele rusului
Veni ordin și m-a luat,	Sus la pieptul calului.
M-a pornit la Calafat,	Să-l vezi pe-al românului
Cu turcii ca să mă bat,	Sus la coama calului,
Să dau drumul tunului	La pieptul voinicului !
In poarta Vidinului.	

2. MAI VOINICE UN'TE DUCI ?

Verde, verde mere dulci,	Să-i lovesc pe îndelete,
Măi voinice, un'te duci ?	Să uit dorul de neveste.
Tuma-n graniță la turci,	De neveste tinerele
S-așin cale turcilor,	Și fetițe frumușele.
Să uit doru mîndrelor.	

3. SERGENTUL DAN

(cîntec cules din satul Boldești, comuna Boldești-Grădiștea,
în ianuarie 1972, de la un bătrîn de 80 de ani)

De unde vîi tu oare, mîndre căpitan ?	De ce-ntrebi Mărie, de sergentul Dan,
Vin din bătălie, tocmai din Balcan,	Sînt a lui mireasă, domnule căpitan.
Nu cumva, tu oare, mîndre căpitan,	Scumpa mea Maria, fii și-a mea mireasă.
Ai văzut un sergent cu numele de Dan ?	In puține zile devii maioreasă.
Ba-l cunosc prea bine, chiar el m-a servit,	Chiar și-mpărăteasă să știu că deviu
Pe cîmpul de luptă, cu cîinste-a murit.	Altuia mireasă nu vreau ca să fiu.

Alte cîntece care au circulat în Prahova și în zone vecine :

4. SUS PE APA VIDULUI

(creație autentică, în care apare gîndul la copiii lăsați acasă.

Este probabil creația unui participant la război).

Foaie verde-a bobului,	Zace un soldat rănit
Sus pe apa Vidului	Gîndindu-se la a sa casă,
Și p-a Vidișorului,	La copii și la nevestă.
La cîrciuma Iancului	A lăsat copii de lapte
Unde Vidul s-a cotit,	N-au milă din nici o parte.

5. CĂPITANE VALTERE

(întilnit și în Oltenia)

Căpitane Valtere	Tot în foc sărmanele
Unde-ți duci catanele ?	— Bună ziua, băiețași
Hei, hei ! Tot în foc sărmanele.	— Mulțumesc, voluntăraș
Pe cel deal, pe cel hotar,	— Voi, ciți sinteți românași ?
Trece-un falnic general,	Nu vă frică de vrăjmași ?
Cu opt corpuri de curcani	Pe Osman că mi-l prădași,
Și cu cincii de voluntari.	În țări străine mi-l băgași
— Căpitane Valtere,	În Țarigrad mi-l turnași.
Unde-ți duci cătanele ?	

Cîntece populare în care este oglindit războiul de independență s-au cules și din satul Lapoș-Mizil de către marele muzicolog C. Brăiloiu, ca și de istoricul și folcloristul Origore Tocilescu, născut la Mizil — 1850.

Un loc de seamă în creația muzicală a vremii, inspirată din lupta pentru independență a poporului român, revine cîntecului de masă, gen cristalizat în această perioadă în țara noastră, datorită unui grup de mari compozitori și îndeosebi eminentului compozitor, dirijor și profesor Gavriil Musicescu, socotit pe drept cuvînt părintele muzicii corale clasice românești. Din bogata și complexa sa operă amintim piesele scrise în anii 1877—1878 : „Oșteanul român“, (pe versuri populare), publicate în colecția „Dorul“ ; „Moartea vitează“, pe versuri populare publicate în colecția „Dorul“ ; „Hora de la Plevna“, pe versurile cunoscutului poet Vasile Alecsandri ; „Hora de la Grivița“, de asemenea, pe versurile lui V. Alecsandri ; „Trompetele răsună“, „Fiii României“, pe versuri de Dimitrie Gusti.

Deosebit de patetice sînt versurile care au inspirat pe compozitorul Gavriil Musicescu într-una din capodoperele sale. De exemplu „Fiii României“ :

6. FIII ROMÂNIEI

1. Fiii României, toți flăcăi de frunte,
Șoimi de prin Carpați, Șoimi de prin Carpați
Dunărea cea lată, pe-o îngustă punte
O trec înarmați, o trec înarmați.

Refren :

E bătaie mare,
Lupta e-turbare
Și-un glas detunînd, s-aude zicînd :
Arme, arme, căutați
Arme, arme, arme ne mai dați.

2. Luptă frații noștri, luptă toți românii,
Chiar ca niște lei, chiar ca niște lei.
Dar din gura morții, unde stau păgîinii
Varsă foc în ei, varsă foc în ei.

Refren : ...

3. Grivița-i în lanțuri, Plevna ce-i vulcanul
De păgîni aprins, de păgîni aprins,
Va fi chiar mormîntul, în care Osmanul
Va zăcea învins,
Va zăcea învins.

4. Arme zdrobitoare, ce-au fost oțclite

Sus la Războieni

Sus la Războieni.

La Racova-n luncă și nebiruite

La Călugăreni, la Călugăreni.

5. Arme, arme, arme,

Scumpă Românie,

Dă fiilor tăi,

Arme ca să-nvingă, colo-n bătălie

Vitejii flăcăi,

E bătaie mare,

Lupta e-n turbare,

Dar lovind mereu

Vai e Dumnezeu !

Că sub cruce, că sub cruce, da,

Turcul, turcul, turcul va pica !

Că sub cruce, că sub cruce, da,

Turcul, turcul, turcul va pica.

Mențiunea de „păgini“ din acest cîntec este folosit în sensul „dușmani“.

Un fapt deosebit de important pentru noi prahovenii îl constituie lucrarea de înaltă valoare artistică și educativă pe care marele compozitor moldovean a dedicat-o luptătorilor din Batalionul 2 vînători Prahova, care a luptat la Grivița, comandat de maiorul Al. Candiano-Popescu, piesă care a fost cîntată în primă audiere cu prilejul dezvelirii „Monumentului vînătorilor“ din Ploiești (anul 1897). Lucrarea, a cărei partitură s-a descoperit recent, cu sprijinul Uniunii Compozitorilor din R.S.R., a intrat în patrimoniul muzicii corale românești, sub denumirea de „Imnul vînătorilor“.

7. IMNUL VÎNĂTORILOR

De nedreptăți răzbnători

Îmbărbătați de drapelul țării

Au biruit, au biruit

Și gloria neatîrnării

Ne-au cucerit, ne-au cucerit,

Vitejii vînători.

Pe creasta zidului stropit

Cu singele lor scump de frate

Ei au-implintat, ei au-implintat

Cu steagul, mîndra libertate

Și viață-au dat, și viață-au dat

Unui popor robit.

Urmași ai vechilor eroi

De-apururi fama să vă crească

Fiți fericiți, fiți fericiți,

Străbuna fală românească

Copii iubiți, copii iubiți,

A re-nviat prin noi

A re-nviat prin noi.

La dezvelirea „Monumentului viuătorilor“ din Ploiești — lucrare realizată prin subscripție publică — a participat și maiorul Al. Candiano Popescu, comandantul Batalionului 2 vînători, acum avînd gradul de general, care a spus în cuvîntul său : „Patria nu-și uită eroii“, ceea ce e scris și pe monumentul din Ploiești.

Lucrări inspirate din evenimentele anilor 1877—1878 ne-au dăruit și compozitorii : Ciprian Porumbescu, cu „Peneș Curcanul“ — horă pentru pian publicată în Editura „Reuniunea de cîntări — Ciprian Porumbescu“ din Suceava și „Oadă ostașilor români ; Ion Vidu : piesele „Pui de lei“ și „Marșul libertății“ ; „Marșul 1877“, dedicat armatei române de Constantin Dumitrescu — născut la Blejoi-Prahova, 1847 —, care au cunoscut o largă răspîndire înainte și după primul război mondial, ele dezvăluind dorința fierbinte a românilor din Transilvania de a scăpa de sub asuprirea habsburgică. Aceste adevărate imnuri de libertate, ca și alte cîntece de mare valoare artistică și patriotică, inspirate din istoria națională : „Marșul lui Iancu“, „Înainte române“, „Ștefan domn cel mare“, „Cîntarea României“, „Marșul lui Mihai eroul“, „Răsunetul Ardealului“, „Răsunet de la Crișana“, „Răsunetul patriei“, „Răsunetul Timișului“, „Răsunetul României“, toate de Ion Vidu ; „Trei culori“, „Pe-al nostru steag“, „Dragoș Vodă cel vestit“, „Marș de 1 Mai“, de Ciprian Porumbescu ; „Deșteaptă-te române“ de Anton Pann ; „Sfîntă zi de libertate“ de Alexandru Flechtenmacher, iar „Hora Unirii“ (1857) etc. constituie un adevărat tezaur artistic, străbătut de un puternic suflu patriotic, pentru educarea maselor largi populare din toate zonele țării.

În domeniul operetei, în momentul revoluției de la 1848, Matei Millo juca „Baba Hîrca“, prima lucrare muzicală (vodevil) în care răsunau ideile epocii respective.

Momentul 1877 este și el prezent în creația tînără de operetă din țara noastră, deși lucrările nu sînt suficient de viguroase în raport cu creațiile genului din alte țări europene. Totuși, compozitorii abordează ideile luptei pentru libertate, independență și în acest gen. Literatura de specialitate a reținut opereta „Rănitul de la Plevna“ de compozitorul George Brătianu, născut în 1847 la Mizil ; „Trecerea Dunării“ de I. Costescu ; „La Rahova“ de Ion Capeleanu și îndeosebi opereta „Sergentul Cartuș“ de Constantin Dimitrescu, scrisă pe libretul semnat de Ion Apostollescu și terminată în anul 1895 ; a fost prezentată în premieră în anul 1897 la Teatrul Național din București. Acțiunea se petrece într-un sat de pe malul Dunării, după războiul din anii 1877—1878, cînd încă mai persista ecoul evenimentelor istorice din anii respectivi. În cele 20 de numere ale partiturii — introducere, cor, arii, duete, recitative — autorii, utilizînd mai mult dialogul vorbit și cîntat, lipsește opereta de mișcare, de variație în scenă și în partitură. Totuși, cu aceste minusuri, realizarea operetei „Sergentul Cartuș“ constituie un fapt istoric important pentru dezvoltarea genului în țara noastră, cu atît mai mult cu cît ea aparține unui reputat compozitor din vremea respectivă.

Lucrări însemnate pentru acea perioadă s-au scris și pentru diverse instrumente — pian, vioară și orchestră îndeosebi pentru fanfară.

„Anuarul armatei“ menționează că în anii 1877—1878 existau fanfare militare la cele 8 regimente de infanterie și 2 dc roșiori, iar la companii de infanterie și baterii de artilerie existau grupuri de toboșari (circa 500 instrumentiști pe armată).

Numeroase lucrări inspirate din glorioasele fapte de arme ale ostașilor români sînt semnate îndeosebi de Eduard Hübsch, inspectorul muzicilor militare. Ex. „Hora de la Plevna“, „Hora de la Smîrdan“, „Atacul Griviței“, „Triumful României“. Alte piese ca „Trecerea Dunării“, aparținînd compozitorilor Ialovitzki și Ludwig Wiest, dirijorul fanfarei naționale.

Tot în acea perioadă se cîntau de către orchestre o serie de lucrări ca „Uvertura națională“ de George Stephănescu și „Peste Dunăre“ de Grigore Ventura și altele.

*
*   *
*

Generațiile de compozitori care au urmat și îndeosebi cei din zilele noastre, luînd exemplul luminos al înaintașilor și răspunzînd înflăcăratei chemări adresată în repetate rânduri de secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au îmbogățit tezaurul muzicii românești cu numeroase piese de mare valoare artistică și ideologică din toate genurile muzicale: operă, balet, operetă, muzică simfonică, și îndeosebi în domeniul muzicii corale. Numai în anii 1971—1977, în cadrul concursului coral inter-județean „Cîntare Patriei“ și Festivalul Național „Cîntarea României“ s-au scris peste 800 de prime audiții, care prin conținutul lor patriotic și revoluționar însuflețesc oamenii muncii din patria noastră, la realizarea mărețelor sarcini ale făuririi vieții noi, socialiste și comuniste pe pămîntul României¹.

L'HÉROÏSME DES SOLDATS ROUMAINS DANS LA GUERRE D'INDÉPENDANCE REFLÉTÉ DANS LA CRÉATION MUSICALE DE LA DEUXIÈME MOITIE DU XIX-e SIÈCLE

R é s u m é

L'héroïsme de l'armée roumaine pendant la guerre de 1877—1878, pour conquérir l'indépendance d'état de la Roumanie a inspiré le créateur populaire ainsi que les grands écrivains et compositeurs de cette période-là.

Dans la riche création musicale populaire du département de Prahova on rencontre des chansons où sont évoqués des moments de la bravoure roumaine sur le champ de bataille au sud du Danube : La chanson de Plevna, Hé, mon brave, où va-tu ? collectionnées dans le village de Bătrîni — la commune de Starchiojd, la chanson intitulée Le sergent Dan du village de Boldești — la commune de Boldești-Grădiștea, Hé, cap'tain Walter etc.

De la vaste oeuvre des compositeurs roumains de cette période-là, dédiée à cet événement, oeuvre signée Ciprian Porumbescu, Gavril Musicescu, Ion Vidu, Constantin Dimitrescu, George Brătianu, Ion Costescu, Ialovtski etc., on remarque les chansons : La mort brave, La ronde de Plevna, La ronde de Grivitza, Les trompettes résonnent, Les fils de la Roumanie par Gavril Musicescu et notamment L'hymne des chasseurs — un vrai poème choral écrit par le grand compositeur moldave pour honorer les faits d'armes du bataillon 2 Chasseurs de Ploiești qui se couvrent de gloire pendant les luttes de Grivitza et de Plevna.

L'hymne des chasseurs a été chanté pour la première fois en 1897 à l'occasion de l'inauguration du monument des Chasseurs de Ploiești.

¹ Textele cîntecelor 1—2 au fost publicate în Ciobdnăș de la miori de C. Manolache, ediția 1971, p. 256—257 și de Al. I. Bădulescu în volumul Prahova, vatră de istorie, ediția 1977; variantele cîntecelor 3, 4, 5, întîlnite în județul nostru, au fost publicate de folcloristul Gh. Ciobanu în revista „Muzica“, nr. 5, 1977; textele cîntecelor 6—7 sînt publicate și în Opere alese de Gh. Breazu, Edit. Muzicală, 1958.